

Враховуючи зарубіжний досвід мінімізації негативних наслідків світової фінансово-економічної кризи на найважливіші параметри соціального розвитку України необхідно здійснити наступні заходи: забезпечити належну індексацію соціальних виплат з урахуванням нового прогнозу інфляції; ужити антикризових заходів у сфері оплати праці стосовно як рівня заробітної плати, так і своєчасної її виплати та повернення боргів; переглянути методику розрахунку величини прожиткового мінімуму з урахуванням існуючого досвіду країн ЄС для визначення реального розміру соціальних виплат.

Література

1. Про внесення змін до деяких законів України з метою подолання негативних наслідків фінансової кризи станом на 23 червня 2009 року № 1533-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2009. — № 52. — С. 763. — (Закон України)
2. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. — Жаліло Я. А., Бабанін О. С., Белінська Я. В. та ін. / За заг. ред. Я. А. Жаліла. — К.: НІСД, 2009. — 142 с.

УДК 330.131.7:336.71

О. О. Іщенко

ІНДЕКС РИЗИКУ ЯК ПОКАЗНИК ЙМОВІРНОСТІ НАСТАННЯ КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ В БАНКУ

Забезпечення стабільного функціонування банківської системи в цілому та окремих банків зокрема є необхідним, оскільки виникнення проблем в одній або кількох фінансово-кредитних установ може викликати ланцюгову реакцію фінансових проблем у багатьох інших, підриваючи платоспроможність всієї банківської системи. Одним із методів дослідження вірогідності банкрутства фінансово-кредитної установи є застосування індексу ризику банку. Цей показник був розроблений Ханнаном та Ханвеком й використаний у подальших дослідженнях Айзенбайса, Бласко Кваста, Коула, Лайєнга, Неша, Сейвіджа, Сінкі, Хорвітца та ін. Отримана емпіричним шляхом формула його розрахунку має наступний вигляд [1]:

$$Z = \frac{E(ROA) + CAP}{\sigma_{ROA}}, \quad (1)$$

де $E(ROA)$ — очікувана рентабельність активів (Expected Return on Assets); CAP — обернена до мультиплікатору капіталу величина (Capital to Asset Ratio); σ_{ROA} — стандартне відхилення ROA .

Отриманий індекс дозволяє дізнатися наскільки має зменшитися бухгалтерський прибуток банку, щоб його балансова вартість стала від'ємною. Для кожного Z існує відповідна ймовірність банкрутства, зв'язок між якими є оберненим та нелінійним [2], тобто при збільшенні Z спостерігається відповідне зменшення ймовірності банкрутства.

Високий рівень Z є свідченням більш низького ризику банкрутства, оскільки достатній рівень капіталізації є поштовхом до отримання прибутку, тобто банки з неякісним кредитним портфелем можуть доти підтримувати низький рівень банкрутства, доки вони відповідно капіталізуються. Формула є корисною, оскільки дозволяє врахувати одночасно зміни значень ROA , в яких враховуються кредитний ризик, процентний ризик, ризик ліквідності, операційний ризик та інші види ризиків, що можуть безпосередньо чинити вплив на прибуток банку, та адекватність балансового капіталу.

Використовуючи вищезазначену формулу та нерівність Чебишева П. Л., в подальшому, Ханнаном та Ханвеком було запропоновано розраховувати верхню межу допустимої балансової вартості наступним чином [1]:

$$P = \frac{0,5\sigma^2}{[E(ROA) + CAP]^2}. \quad (2)$$

Приймаючи до уваги формули (1) та (2), ймовірність настання банкрутства банку можна виразити [3] як $PR = \frac{1}{2Z^2}$ (3).

Нами здійснено дослідження ймовірності настання банкрутства банків, використовуючи індекс ризику та дані фінансової звітності комерційних банків за 2004—2008 рр., опубліковані Національним банком України та Асоціацією українських банків [4, 5], та отримано наступні результати для кожної з чотирьох груп банків (табл. 1):

Таблиця 1

**ЙМОВІРНІСТЬ НАСТАННЯ БАНКРУТСТВА БАНКІВ,
ВИКОРИСТОВУЮЧИ ІНДЕКС РИЗИКУ ТА ДАНІ ФІНАНСОВОЇ
ЗВІТНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ за 2004—2008 рр.**

Група банків	Індекс ризику Z	Pr, %
1. Група I (найбільші банки)	34,9714	0,0409
2. Група II (великі банки)	94,9286	0,0055
3. Група III (середні банки)	37,4186	0,0357
4. Група IV (малі банки)	82,2917	0,0074
Усього по системі банків	60,6364	0,0136

Виходячи з результатів проведених розрахунків можна зробити висновок про найбільшу ймовірність настання кризових ситуацій у групі найбільших банків (Pr = 0,0409 %) та найменшу у групі великих банків (Pr = 0,0055 %). При цьому необхідно пам'ятати, що індекс ризику допомагає не стільки порівняти між собою групи, скільки визначити в ній місце окремого банку, а ймовірність зменшення балансової вартості середнього банку кожної групи до нульового показника є досить низькою.

Описаний вище індекс може стати зручним для використання аналітиками індикатора ймовірності настання банкрутства фінансово-кредитної установи, оскільки об'єднує в собі два показника ефективності банківської діяльності (ROA та CAP), а також міру ризику (стандартне відхилення розподілу прибутку або ROA).

Література

1. *Sinkey J., Blaško M.* Asset Structure, Real-estate Lending and Risk-taking by community banks // Federal Reserve Bank of Chicago. — 2003. — February. — p. 8—9.
2. *Kimball R.* Specialization, Risk, and Capitalin Banking // New England Economic Review. — 1997. — November/December. — p. 63—64.
3. *Sinha, Pankaj, Taneja, Varundeep Singh and Gothi, Vineet.* Evaluation of riskiness of Indian Banks and probability of book value insolvency // Faculty of Management Studies, University of Delhi. — 2009. — May. — p. 6.
4. Інтернет-портал Національного банку України // <http://bank.gov.ua/>.
5. Інтернет-портал Асоціації українських банків // <http://aub.com.ua/>.